

OBSAH.

HLAVA PRVNÍ.

ÚVOD.

O STUDIU STRANNICTVÍ.

Strana

1. Důležitost a význam politických stran v demokratických státech. Literatura o strannictví. — 2. Sociologická díla o strannictví. Nedostatek sociologické literatury teoretické o strannictví. — 3. Příčiny toho. Krátká historie politických stran. Nestálost, nevyhraněnost a nevyspělost stran ve většině států. — 4. Dnes obrací se stále více zření ke studiu strannictví 1

HLAVA DRUHÁ.

ORGANISOVÁNÍ DAVU A TVOŘENÍ STRAN V DAVECH.

1. ORGANISOVÁNÍ DAVU.

1. Nemožnost jednání u davu. Nutnost organizace davu. — 2. Vnitřní organizace davu. Kollektivní ideje a kolektivní vůle. — 3. Nejednotnost a neucelenost kolektivních individualit. Technické příčiny nemožnosti jednání u davu. Princip delegace. Vnější organizace davu. — 4. Statuty a řády pro jednání davu. Kollektivity trvalé a nestálé 8

2. TVOŘENÍ STRAN V DAVECH.

5. Vznik rozporů v jednajících davech. Nutnost vzniku stran, aby dav mohl jednat. Paulsen o vzniku stran. Jednotnost vůle strannické nahrazuje jednotnou vůli celku. Vytvoření stran je čtvrtou podmínkou organizace davu. — 6. Sociologické zákony vzniku a činnosti stran ve všech kolektivních individualitách . 15

3. CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY STRAN.

Strana

7. Poměr stran k celku. Strana se chce vždy identifikovat s celkem a tím sama sebe odstranit. Úzká souvislost mezi stranou a celkem. — 8. Vzájemný poměr stran. Soupeření a boj nejvýznačnějším znakem strannictví. Odstranit soupeření ze strannictví znamená odstranit strannictví samo. — 9. Úkoly a funkce stran v životě celku. Celek, v němž strany vzniknou, stává se pasivním. Strany jsou výrazem fragmentárních vůlí celku. Strany přejímají veškerý činnost celku. — 10. Strany samy jako kolektivity podléhají principu delegace. Stanovení vůdců, výkonných orgánů a nutnost rozsáhlé organizace u stran velikých. — 11. Resumé: Sociologické zákony vzniku a činnosti stran. Znaký stran 22

HLAVA TŘETÍ.

VZNIK A TŘÍDĚNÍ POLITICKÝCH STRAN.

1. Podmínky vzniku politických stran. Teorie o vzniku stran. Všeobecný princip stranotvorný 30
1. STRANY VZNIKAJÍ JEN V REŽIMU DEMOKRATICKÉM.
2. Demokratické svobody podmínkou vzniku stran. Revolty, spiknutí a tajné spolky nahrazují strany ve státech nesvobodných. Strany jsou výrazem a ztělesněním demokratismu 32
2. PROCES, JAKÝM STRANY Z ROZPORU NÁZORŮ A ZÁJMŮ VZNIKAJÍ.
3. Rozpor mezi stavem existujícím a ideálem jedinců základní příčinou vzniku stran. Politické ideje kolektivní. Přetvoření jich v kolektivní vůli a vznik stran. — 4. Strannictví je výrazem snahy po změně. Obsah strannictví. Směr strannický. Stanoviska strannická, jež při změnách společenských lze zaujmouti, jsou výrazem všeobecného principu stranotvorného 34

SKUPINA A.

3. TEORIE O VZNIKU STRAN Z ROZPORU NÁZORŮ.

a) Teorie Rohmerova a Bluntschliho.

5. Rohmerův spis „Die vier Parteien“. Jeho analogie strannických směrů se stupni lidského věku. —
 6. Teorie Bluntschliova. — 7. Nedůslednost teorie Bluntschliovy 39

b) Teorie Stahlova.

8. Stahlovy strany legitimacy a revoluce. Právo božské a lidské. — 9. Rozpor názorů je dle Stahla příčinou vzniku stran 42

4. TEORIE O VZNIKU STRAN Z ROZPORU ZÁJMŮ.

a) Teorie Abtova a teorie pozdější.

10. Zájmy skupinové a zájmy všeobecné, celku. Strany privilegií a strany práva. — 11. Zájmy, jich rozpor příčinou vzniku stran. — 12. Následovníci Abtovi. Změněná teorie Abtova u socialistů. — 13. Rozšíření tohoto názoru na stranu v době nejnovější. C. Jentsch o zájmových stranách 44

5. KRITIKA TĚCHTO TEORIÍ.

a) Strany vznikají z rozporu názorů i zájmů.

14. Teorie Rohmer-Bluntschliova spočívá na nesprávných analogiích. — 15. Teorie Stahlova je jednostranná, nevšímajíc si zájmů. — 16. Vnitřní rozpory teorie Abtovy. — 17. Úzká souvislost idejí a zájmů a vzájemná jich neodlučitelnost 49

b) Všeobecný stranotvorný princip v těchto teoriích.

18. Teorie Rohmer-Bluntschliova neříká nic o obsahu strannictví. — 19. Teorie Stahlova zůstává příliš na povrchu. — 20. Abt pro svou jednostrannost se nemohl dobrati všeobecného principu stranotvorného 56

6. TEORIE O VŠEOBECNÉM PRINCIPU STRANOTVORNÉM.

a) Princip konservatismu a novotářství.

	Strana
21. Teorie Macaulayova. Třídění stran dle Celsa Ferrariho	61

b) Princip autority a svobody.

22. Názory Gneistovy a Treitschkeovy (Halam). —	
23. Teorie A. Merkela. Princip společenské syntese a diferenciace	63

7. KRITIKA TĚCHTO NÁZORŮ.

a) Princip konservatismu a novotářství.

24. Rozpor mezi snahou po udržení dosavadního stavu a snahou po změně neříká nic o obsahu stranictví	73
--	----

b) Princip autority a svobody.

25. Rozpor mezi principem svobody a autority základním problémem společenským. Hranice svobody. — 26. Princip svobody a autority v teoriích Gneistově, Treitschkeově a Merkelově. Pokrok a svoboda, konservatism a autorita. Princip diferenciace a svoboda, princip syntese a autorita . . .	75
---	----

8. JE-LI JEDINÝ VŠEOBECNÝ STRANOTVORNÝ PRINCIP, ODKUD POCHÁZÍ VELIKÁ POČETNOST A RŮZNOTVÁRNOST STRAN?

a) Strany dávající důraz na některé speciální otázky svého obsahu.

27. Jak vysvětliti různost a početnost politických stran? Názor Treitschkeho. — 28. Strany náboženské a kulturní, národnostní a rasové, ryze politické, sociálně hospodářské. Jak se v nich uplatňuje princip autority a svobody	87
--	----

b) Strany, vytvářené dle všeobecného principu stranotvorného.

	Strana
29. Strany v Anglii a Americe. Relativnost třídění politických stran	93

9. IDEOVOST A ZÁJMOVOST STRAN.

30. Převaha prvku zájmového nebo ideového v činnosti a životě stran. Úzká jejich souvislost. V kterých stranách se převaha ta uplatňuje	96
---	----

HLAVA ČTVRTÁ.

CÍLE A POSLÁNÍ POLITICKÝCH STRAN.

1. Znaky určující ráz stran	101
---------------------------------------	-----

1. DVOJÍ NÁZOR O POSLÁNÍ POLITICKÝCH STRAN.

2. Za jakými cíly pracuje politická strana? — 3. Názor E. Burkea. Názor A. H. Morsea	102
--	-----

2. STRANY JAKO SKUPINY PRACUJÍCÍ PRO ZÁJMY VŠEOBECNÉ, VŠENÁRODNÍ.

4. Všeobecné přijetí názoru Burkeova. Strany samy jej hlásají. — 5. Nesrovnalost této teorie s praxí	104
--	-----

3. STRANY JAKO SKUPINY PRACUJÍCÍ PRO ZÁJMY RYZE STRANNICKÉ.

6. Strana jako skupina ryze zájmová, egoistická. — 7. Teorie tato souhlasí s praxí. Její důsledky	108
---	-----

4. PRACUJÍ POLITICKÉ STRANY SKUTEČNĚ PRO VŠEOBECNÉ ZÁJMY A VŠEOBECNÉ DOBRO?

a) Existují všeobecné zájmy a všeobecné dobro?

8. Nemožnost všeobecného zájmu a dobra v davech rozvrstvených ve strany. — 9. I v krisi celku existují jen zájmy stran a nikoli celé kolektivity	111
--	-----

b) Strany všech kolektivních individualit hlásají názor o práci pro dobro svého celku.

10. Proč strany toto tvrdí? Jsou k tomu oprávněny? Strana
Strany vidí dobro celku perspektivou dobra svého. —
11. Strany pracují pro dobro svého vybudovaného celku. Jinak pracují přímo jen pro své cíle strannické 116

c) Také politické strany hlásají tento názor. — Příčiny jeho vzniku.

12. Strany uskutečněním svého programu chtějí odstraniti samy sebe a zavést v kolektivitu jednotnou vůli. Strannický zájem kryje se jim se zájmem celku. — 13. Odkud názor ten vznikl? Mínění Stillohovo. — 14. Proč se názor ten tolik rozšířil? Etické principy demokracie. — 15. Vliv Rousseauův na teorii o práci stran pro všeobecné dobro . . . 120

5. PRVKY, JEŽ V PRAKSI STRANNICKÝ EGOISM OMEZUJÍ.

A. Prvky egoistické: a) Nutnost zachovati existenci celku.

16. Poměr stran k celku v případě hrozícího nebezpečí pro existenci celku. — 17. Politické strany se nemohou vydělit z národního celku a zříditi celek svůj vlastní 130

b) Nutnost zachovat celek zdravý a životný.

18. Strany chtějí ovládnouti svůj celek. Nesmí tudíž jej svým strannickým egoismem ohrožovati a se slabovati. Egoistický utilitarismus a vypočítavost stran. — 19. Ohledy taktické nutí stranu omezovati svůj egoism 133

B. Prvky neegoistické: Vlastenecký cit.

20. Jak se jeví vlastenectví u politických stran? Vlastenectví stran malých. — 21. Vlastenectví úplně

umlčuje strannický egoism v krizi a nebezpečí pro vlasť a národ. — 22. V jiných otázkách vlastenectví není s to přehlušit strannický egoism. Strany stotožňují práci pro své cíle s prací vlasteneckou. — 23. Resumé 136

HLAVA PÁTÁ.

VZÁJEMNÝ POMĚR POLITICKÝCH STRAN.

1. BOJ JAKO PODSTATNÝ ZNAK POLITICKÝCH STRAN.

1. Charakteristickým znakem stran je soupeření, boj o získání stranníků. — 2. Agitace. Propaganda. Život moderních demokracií je strannickým bojem politickým 144

HLAVA ŠESTÁ.

FUNKCE POLITICKÝCH STRAN.

1. Strana politická je podmínkou uskutečňování demokraticismu. Dvě hlavní funkce politických stran 148

1. POLITICKÁ STRANA JE NÁSTROJEM PRO PROJEVOVÁNÍ VŮLE LIDU.

a) Strana je interpretem jednotlivých fragmentárních vůlí určitých skupin národa.

2. Vyjádřiti jednotnou vůli národa není možno. Strany jsou výrazem vůlí fragmentárních 150

b) Vzdělávací funkce strany.

3. Strana zpracovává kolektivní ideje davové v systém, v životní názor, v pevné přesvědčení. — 4. Informace a diskuse o politických otázkách. Práce vzdělávací 153

c) Strana proniká všechen společenský život: prostřednictvím jejím se uplatňují všechny zájmy a mění se právní řády.

5. Strana objímá všechny otázky společenského života. Příčiny toho. — 6. Nutnost združování v de-

Strana

mokratismu. — 7. Soupeření stran působí v tomtéž
 smyslu. Tím strana vyvolává v život řadu nových
 zájmů. — 8. Boj stran o probuzené nové zájmy. —
 9. Žádnou změnu společenskou, právní atd. nelze
 provést bez politických stran 157

2. STRANA JE ORGÁNEM PRO UPLATŇOVÁNÍ VŮLE STRAN.

a) Strana spolupracuje při činnosti zákonodárné.

10. Národ nemůže uplatňovati svou vůli v zákonech
 jinak nežli prostřednictvím politických stran . . . 163

b) Strana provádí přímý nebo nepřímý vliv na
 řízení a spravování institucí společenských od
 moci výkonné.

11. Strany provádějí kontrolu vlády. — 12. Party
 system (party government). — 13. Vliv strany na vládu
 a správu státu ve státech méně demokratických . 165

c) Strany činí ve státě demokratickém revoluci
 zbytečnou.

14. Bezvýslednost revolucí. Nutnost stálé kontroly
 vládních orgánů. — 15. Demokratism nepotřebuje
 revolucí. Názor stran t. zv. revolučních. (Revoluční
 syndikalism.) — 16. Důležitost stran v demokracii. 171

HLAVA SEDMÁ.

ORGANISACE POLITICKÝCH STRAN.

1. Nutnost složité organisace stran. Organisace
 centralisované 177

1. STRANY NEORGANISOVANÉ.

2. Charakter neorganisovaných stran. Strany diktá-
 torské. — 3. Vnitřní kontradikce v životě těchto
 stran. Jsou to strany přechodné 180

2. STRANY ORGANISOVANÉ.

- a) Potřeba agitace a propagandy v davěch si vynucuje silnou organizaci strany.
- Strana
4. Straně k úspěšné činnosti je třeba agitace a propagandy. — 5. Nemožnost získati úspěchu bez místních organizací. Agitaci a propagandu lze prováděti jen organizacemi 183
- b) Potřeba jednoty a pohotovosti k boji vyžaduje silné organizace zcentralisované.
6. Strana musí býti v boji pohotová a rozhodná. To je možno jen pevně zcentralisovanými organizacemi 188
- c) Uskutečňování demokratismu ve stranách může se díti jen prostřednictvím organizací.
7. Úkolem strany je uskutečňovat demokratism. Veřejné mínění strana může poznat jen pomocí organizací. — 8. Sama může veřejné mínění jen pomocí jich vytvářet. Technické důvody pro organizaci. — 9. Organizace stran nedemokratických, konservativních 192
3. STRANNÍCI ORGANISOVANÍ A NEORGANISOVANÍ:
VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ PRVEK STRANY.
10. Ve stranách se organizuje vždy malá menšina stranníků i občanů. Organizace stran v Anglii a Americe. — 11. Vnitřní a vnější prvek ve straně. Volnost prvku vnějšího 198
4. STRANY NEORGANISUJÍ DOKONALE DEMOKRACIE.
12. Strany jsou početně velmi omezeně organizovány. — 13. Snaha stran dělnických organizovat se co nejdokonaleji. Příčiny toho. Příčiny speciální. Vědomí třídní. — 14. Politické strany sestávají ze řady organizačních ohnisek činných, koncentrujících jen nepatrný počet občanstva 204

5. ORGANISACE STRANNICKÉ ČINÍ Z DEMOKRACIE OLIGARCHII.

Strana

15. Veliká většina občanstva neúčastňuje se činně činnosti stran politických. Tím stranníci rozhodují o osudech nestranníků. — 16. Ve stranách pak vystupuje činně zase jen nepatrná menšina všech organisovaných. Tím několik vůdců vede činnost celé strany takřka samostatně. Demokracie se tím mění v oligarchii. Jev ten vzniká ve všech organisovaných kolektivitách 211

HLAVA OSMÁ.

POLITICKÉ STRANY A SPOLEČENSKÉ PRVKY JIM BLÍZKÉ.

1. Směšování a slučování stran s některými jinými prvky 218

1. POLITICKÉ STRANY A TŘÍDY.

2. Co jsou třídy? — 3. Rozdíly mezi stranou a třídou. — 4. Cíle strany a třídy. — 5. Funkce sociálních a hospodářských tříd. — 6. Organisování tříd. Jejich vyhraněnost. — 7. Změna tříd v hnutí třídní. Změna hnutí třídních ve strany 218

2. POLITICKÉ STRANY, FAKCE (KOTERIE, KLIKY) A SEKTY.

a) Fakce (koterie, kliky).

8. Rozdíly mezi stranou a fakcí. — 9. Funkce fakcí. Metoda jejich práce. — 10. Přeměna fakce ve stranu. Fakce v Anglii. — 11. Kliky v režimu a stranách demokratických 230

b) Sekty.

12. Znaký odlišnosti sekty od strany. Sektářský duch ve stranách. Malé strany a sekty 237

3. POLITICKÉ STRANY, SPOLEČNOSTI PRO ŠÍŘENÍ URČITÝCH SNAH A DOKTRIN A SPOLEČENSKÁ HNUTÍ.

- a) Společnosti pro šíření určitých snah a doktrin.
	Strana
13. Společnosti stranám blízké. Fabian Society. Sillon.
Volná Myšlenka. Rozdíly mezi nimi a stranou.
Přeměna jich ve strany. — 14. Ligy a poměr jich
ke stranám. — 15. Spolky a strany.	239
b) Společenská hnutí.	
16. O pojmu „hnutí“. Společenská hnutí a strany .	244

DOSLOV.

INDEX VĚCNÝ. — INDEX JMEN.